

Головуючий на засіданні: доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і практики технологічної та професійної освіти **Бондаренко В.І.**

Секретар засідання: кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і практики технологічної та професійної освіти **Вовк Н.В.**

Головуючий: Шановні присутні!

На порядку денному передзахист дисертації аспіранта кафедри теорії і практики технологічної та професійної освіти **Ябурова Максима В'ячеславовича «Формування іншомовної компетентності майбутніх економістів в умовах неформальної освіти»**, поданої на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 015 Професійна освіта.

Роботу виконано в ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – Гаврілова Людмила Гаврилівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і практики початкової освіти ДДПУ.

Рецензенти:

Набока Ольга Георгіївна – доктор педагогічних наук, професор, перший проректор із науково-педагогічної роботи ДДПУ.

Бескорса Олена Сергіївна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і практики початкової освіти ДДПУ.

СЛУХАЛИ:

1. Головуючого на фаховому семінарі спільного засідання кафедри теорії і практики технологічної та професійної освіти та кафедри теорії і практики початкової освіти – доктора педагогічних наук, професора, завідувача кафедри теорії і практики технологічної та професійної освіти, Бондаренка В.І., який повідомив, що Ябуров Максим В'ячеславович, народився 27 жовтня 1994 року, м. Слов'янськ Донецької області, України.

У 2016 році закінчив Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, здобув ступінь бакалавра за напрямом підготовки «міжнародна економіка» та здобув кваліфікацію «бакалавр з міжнародної економіки».

У 2018 році закінчив Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна і отримав ступінь вищої освіти магістр за спеціальністю «Економіка», освітня програма «Міжнародна економіка».

У 2019 році закінчив магістратуру ДВНЗ «Донбаського державного педагогічного університету» за спеціальністю «014 Середня освіта (Мова і література (англійська))» та здобув кваліфікацію викладача англійської мови та зарубіжної літератури. Учитель німецької мови.

У 2019 році здобув кваліфікацію Cambridge Assessment C2 Proficiency.

З жовтня 2018 року по теперішній час – навчається в денній аспірантурі кафедри теорії і практики технологічної та професійної освіти ДВНЗ «Донбаського державного педагогічного університету».

Основні положення дисертаційної праці відображено в 13 публікаціях автора, з них 10 одноосібних, зокрема: 4 статті у фахових наукових виданнях України з педагогіки, включених до наукометричних баз; 1 стаття в зарубіжному науковому періодичному виданні з педагогіки; 1 навчально-методичний посібник; 1 розділ у колективній монографії; 6 публікацій в інших виданнях та матеріалах конференцій.

Тема дисертаційного дослідження затверджена вченою радою ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (протокол № 5 від 20 грудня 2018 р.).

Слово надається Ябурову М.В. для викладу основних положень дисертаційної роботи, яка виконана у ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».

2. Ябуров М.В., який виклав основний зміст дисертації «Формування іншомовної компетентності майбутніх економістів в умовах неформальної освіти» та загальні висновки, що були здобуті в результаті здійсненого ним дослідження.

Ябуров М.В.: Шановний головуєчий, шановні присутні, дозвольте ознайомити вас із результатами проведеного дисертаційного дослідження на тему «Формування іншомовної компетентності майбутніх економістів в умовах неформальної освіти» зі спеціальності 015 Професійна освіта.

Сучасні процеси соціально-економічної інтеграції та глобалізації висувають принципово нові вимоги до рівня володіння іноземною мовою фахівцями з вищою освітою, особливо це стосується спеціалістів, що активно включаються у процеси соціальної взаємодії та економічного співробітництва на міжетнічному, міжкультурному та міждержавному рівні.

В цьому випадку майбутні економісти як фахівці з економіки, фінансів, обліку та оподаткування, фактично фінансово-економічної системи держави в цілому не можуть залишатися осторонь сучасних тенденцій іншомовної освіти фахівців немовного профілю. Навпаки, саме на них має бути зосереджена увага сучасних науковців, що займаються проблемами іншомовної компетентності.

На сьогодні до процесів формування й розвитку компетентностей залучаються засоби неформальної освіти, яка здебільшого ґрунтується на рівні конкретних суб'єктних відносин й фактично знаходиться поза межами державного регулювання, на відміну від формальної освіти, що за сутнісним призначенням передбачає державні або недержавні форми управління і контролю.

Актуальність і доцільність розв'язання проблеми формування іншомовної компетентності майбутніх економістів в умовах неформальної освіти доведена низкою виявлених під час наукових пошуків суперечностей.

Разом з тим, оволодіння майбутніми економістами низкою спеціальних та профільних дисциплін викликає певне перевантаження їх навчальних планів та освітніх програм, фактично не лишаючи часу в нормативній та варіативній складовій для дисциплін, що пов'язані так чи інакше з мовною підготовкою. У цій ситуації засоби, методи та прийоми неформальної освіти

лишаються чи не єдиним шляхом розвитку їх іншомовної компетентності у напружених умовах сучасної фахової підготовки. Власне, ці міркування і обумовили вибір теми дослідження «Формування іншомовної компетентності майбутніх економістів в умовах неформальної освіти».

Представимо науковий апарат дослідження.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх економістів у закладах вищої освіти.

Предмет дослідження – педагогічні технології формування іншомовної компетентності майбутніх економістів в умовах неформальної освіти.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці ефективності педагогічних технологій формування іншомовної компетентності майбутніх економістів в умовах неформальної освітньої діяльності.

Відповідно до поставленої мети та предмету дослідження було вирішено такі завдання:

По-перше, нами визначено нормативно правове забезпечення та особливості функціонування неформальної освіти в Україні. Відзначено, що українська та закордонні освітні системи демонструють принципово різні результати. Так, основною метою неформальної освіти у всьому світу є створення вільних та рівних можливостей свідомого вільного вибору громадянами гнучкої та оптимальної траєкторії саморозвитку особистості, що оптимальним чином відповідає її індивідуально-психологічним та освітнім потребам, уможлиблює становлення та розвиток стійкої усвідомлюваної особистісної потреби у пізнанні та креативності, максимальній самоактуалізації та самореалізації, особистісно-професійному самовизначенні тощо.

У розвинених країнах неформальна освіта виступає усталеною та звичною формою функціонування освітнього середовища, що користується увагою з боку держави, зазнає юридично, методичної, фінансово-економічної підтримки, сприяння подальшому визнанню та розвитку. В Україні, на превеликий жаль, неформальна освіта ще не є остаточно визнаною, хоча і користується великою популярністю певних верств населення (особливо, молодих та економічно активних людей середнього віку), її юридичний та організаційний статус ще є розпливчастим, фінансова підтримка з боку держави практично відсутня, методологічна та методична підтримка з боку керівних органів освіти є занадто слабкою.

Згідно з другим завданням, у ході дослідження ефективності педагогічних технологій формування іншомовної компетентності майбутніх економістів в умовах неформальної освітньої діяльності, на підставі аналізу вітчизняних і зарубіжних наукових джерел надано сучасне тлумачення понять «іншомовна компетентність» як здатність та готовність суб'єкта професійної діяльності до особистісно-професійного функціонування із використанням змісту та засобів іншомовної діяльності, яка постає як системне утворення у єдності мотиваційного, функціонального та рефлексивного компонентів.

Під іншомовною компетентністю майбутніх економістів ми розуміємо систематизовану та впорядковану сукупність знань, умінь, навичок,

практичного досвіду, що сприяють успішному використанню іноземної мови майбутнім економістом як в процесі розв'язання складних спеціалізованих задач та практичних проблем під час професійної діяльності у сфері обліку, аудиту та оподаткування або в процесі професійного навчання, так і з метою подальшої неперервної самоосвіти, професійного та особистісного саморозвитку та різностороннього самовдосконалення тощо.

У структурі досліджуваного педагогічного явища, враховуючи думки вітчизняних та зарубіжних науковців, матеріали нормативних документів, виділено чотири компоненти: мотиваційно-ціннісний компонент, когнітивно-інформаційний компонент, діяльнісно-поведінковий компонент, рефлексивно-регулятивний компонент.

Було також визначено критерії сформованості кожного компоненту з відповідними показниками, що дозволило перейти до процесу власне формування іншомовної компетентності майбутніх економістів в умовах неформальної освітньої діяльності.

Третім завданням дослідження був аналіз сучасного стану сформованості іншомовної компетентності майбутніх економістів у закладах вищої освіти.

Зазначимо, що зміст державних нормативних документів Міністерства освіти і науки України визначають вимоги до стану сформованості іншомовної компетентності майбутніх економістів як володіння та застосування знання державної та іноземної мови для формування ділових паперів і спілкування у професійній діяльності, повага до культурного розмаїття, аналіз розвитку систем, моделей і методів бухгалтерського обліку на міжнародному рівні з метою обґрунтування доцільності їх запровадження на підприємстві тощо.

Основними методами та шляхами розвитку та цілеспрямованого формування іншомовної компетентності майбутнього фахівця, згаданими в доступній нам науково-методичній літературі, виступають зокрема: взаємодія з представниками полікультурного світу, суб'єктивізація мовної діяльності, використання сучасного мультимедійного забезпечення, проблемне навчання, використання новітніх інформаційно-комунікаційних технологій, інтенсифікація соціокультурної комунікації, комунікаційна професіоналізація, актуалізації вторинної мовної особистості, інтерактивне навчання та комунікація, урізноманітнення мовного, культурного та соціального середовища майбутнього фахівця тощо.

На нашу думку, одним із ефективних шляхів формування іншомовної компетентності майбутніх економістів є засоби неформальної освіти, оскільки вони у найкоротші терміни та у найзручнішій для майбутнього фахівця формі створюють усі необхідні умови для розвитку досліджуваного явища.

Четвертим завданням дослідження було виокремлення педагогічних технологій формування іншомовної компетентності майбутніх економістів в умовах неформальної освітньої діяльності;

Нами було відібрано 4 педагогічні технології:

Дебатна технологія, реалізована у вигляді «Brainstorming Ideas with Debates», що була спрямована на розвиток, передусім, діяльнісно-

поведінкового компоненту іншомовної компетентності майбутніх економістів.

TED-Технологія спрямована на розвиток презентаційних вмінь засобами TED-talks для розвитку рефлексивно-регулятивного компоненту

Технологія мобільного навчання (Mobile learning) з метою розвитку когнітивно-інформаційного компоненту

Тренінгова Технологія побудована на повному зануренні у іншомовне лінгвокультурне середовище, реалізована у вигляді літніх шкіл англomовного спрямування для майбутніх економістів.

Завдання дослідження полягало в експериментальній перевірці ефективності відібраних педагогічних технологій формування іншомовної компетентності майбутніх економістів в умовах неформальної освіти.

Аналіз результатів експериментальної роботи на контрольному (результативному) етапі дослідження дозволив виявити позитивну динаміку рівнів сформованості іншомовної компетентності здобувачів експериментальної групи, на відміну від кількісних показників контрольної групи. Перевірка отриманих результатів методами математичної статистики підтвердила ефективність відібраних педагогічних технологій, що сприяло професійному зростанню майбутніх економістів. Дякую за увагу!

Здобувач відповів на запитання.

Доктор педагогічних наук, професор Хижняк І. А.: Серед педагогічних технологій, які ви використовували для формування іншомовної компетентності майбутніх економістів, була TED-технологія. Уточніть, будь ласка, з якою метою вона використовувалась? Які саме навички, специфічні й необхідні для економістів, ви формували?

Ябуров М.В.: Дякую за запитання! Дозвольте надати відповідь. Рефлексивно-регулятивний компонент іншомовної компетентності майбутніх економістів ми формували за допомогою TED технології розвитку презентаційних вмінь. Справа в тому, що презентаційні навички та комунікативні вміння виступають одним з важливих інструментів, які необхідно використовувати під час навчальної або бізнес-активності майбутніх економістів.

Доктор педагогічних наук, професор Набока О. Г.: Конкретизуйте, будь ласка, які методи вами було використано для реалізації кожної технології.

Ябуров М.В.: Дякую за запитання! Дозвольте надати відповідь. З метою формування когнітивно-інформаційного компоненту використано технологію Mobile learning, для формування мотиваційно-ціннісного компоненту використана тренінгова технологія розвитку іншомовних вмінь, для формування рефлексивно-регулятивного компоненту використана TED технологія розвитку презентаційних вмінь, з метою формування діяльнісно-поведінкового компоненту використана дебатна технологія англomовного змісту.

Доктор педагогічних наук, професор Стешенко В.В.: У вашому дослідженні йдеться про залучення різноманітних педагогічних технологій до формування іншомовної компетентності майбутніх економістів. Проте не прозвучало визначення самого поняття «педагогічна технологія». Як ви його тлумачите?

Ябуров М.В.: Дякую за питання! Якщо подивитись у тлумачний словник, технологія – це сукупність прийомів, застосовуваних у якійсь справі, майстерності, мистецтві. Педагогічна технологія, за відомим визначенням В. Беспалько – це техніка реалізації навчального процесу. За тлумаченням М. Кларіна, педагогічна технологія означає системну сукупність і порядок функціонування всіх особистісних, інструментальних і методологічних засобів, використовуваних для досягнення педагогічних цілей. Саме на ці фундаментальні визначення педагогічної технології ми спираємось у дослідженні процесу формування іншомовної компетентності майбутніх економістів

Кандидат педагогічних наук, доцент Вовк Н.В.: У науковій новизні дослідження вказано, що вами вдосконалено сутність поняття «іншомовна компетентність майбутніх економістів». У чому саме полягає уточнення?

Ябуров М.В.: Дякую за запитання! Дозвольте надати відповідь. Уточнення полягає в акцентуванні змісту цього поняття на спеціальних іншомовних знаннях і вміннях, ціннісному ставленні до майбутньої професійної комунікативної діяльності, усвідомленні її мотивів, на формуванні здатності особистості до здійснення іншомовної, міжкультурної та міжособистісної комунікації в усній і письмовій формах на різну загальну і професійну економічну тематику. А також у залученні потенціалу неформальної освіти, оскільки у формальну освіту інновації входять значно повільніше.

Доктор педагогічних наук, доцент Гончар Л.В.: Поясніть, як саме здійснювалась вибірка здобувачів експериментальної та контрольної групи?

Ябуров М.В.: Дякую за запитання! Дозвольте надати відповідь. На констатувальному етапі дослідження наші респонденти були розподілені порівну на контрольну та експериментальну групи, причому з обов'язковим урахуванням принципу рандомізації, що дозволяє мінімізувати вплив таких незалежних змінних як вік, стать, місце попереднього проживання, успішність у навчанні тощо, на їх іншомовну компетентність.

Доктор педагогічних наук, доцент Воронова Н.С.: Якими методами відбувалась перевірка надійності та вірогідності показників експериментального дослідження? Які методи математичної статистики були використані?

Ябуров М.В.: Дякую за запитання! Дозвольте надати відповідь. Вірогідність і надійність результатів дослідження забезпечується комплексним використанням методів і методик, адекватних меті і завданням

дослідження, методологічною виваженістю та теоретичною обґрунтованістю вихідних положень дослідження, кількісним та якісним аналізом отриманих даних, результативністю цілеспрямованого розвитку креативності майбутніх вчителів початкових класів в процесі навчальної діяльності та використанням різноманітних методів та процедур математичної статистики та сучасної обробки емпіричних даних. Серед використаних методів математичної статистики варто відмітити аналіз ступеня достовірності розбіжності між середніми значеннями виділених емпіричних показників.

Кандидат педагогічних наук, доцент Бескорса О.С.: У чому полягає різниця між зарубіжним та вітчизняним станом неформальної освіти?

Ябуров М.В.: Дякую за запитання! Дозвольте надати відповідь. У розвинених країнах неформальна освіта виступає усталеною та звичною формою функціонування освітнього середовища, що користується увагою з боку держави, зазнає юридично, методичної, фінансово-економічної підтримки, сприяння подальшому визнанню та розвитку. В Україні неформальна освіта хоча і користується великою популярністю певних верств населення (особливо, молоді та економічно активних людей середнього віку), її юридичний та організаційний статус ще є розпливчастим, фінансова підтримка з боку держави практично відсутня, методологічна та методична підтримка з боку керівних органів освіти є занадто слабкою.

Доктор педагогічних наук, професор Омельченко С.О.: Ви виокремили педагогічні технології саме для економістів. Яка новизна Вашої роботи?

Ябуров М.В.: Дякую за запитання! Дозвольте надати відповідь. Використовуючи технології ми надали перевагу саме економічній спрямованості, бо це є вкрай важливим для навчання та роботи у бізнес середовищі. В цьому і полягала новизна дослідження.

Головуючий на засіданні – доктор педагогічних наук, професор Бондаренко В.І. запропонував розпочати обговорення результатів дослідження Ябурова Максима В'ячеславовича.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і практики початкової освіти ДДПУ Людмила Гаврилівна Гаврілова.

1. Характеристика особистості здобувача.

Ябуров Максим В'ячеславович у 2016 р. здобув ступінь вищої освіти бакалавр у ХНУ «Харківський національний університет імені Каразіна» за спеціальністю «Міжнародна економіка».

У 2018 році здобув ступінь вищої освіти магістр у ХНУ «Харківський національний університет імені Каразіна» за спеціальністю «Міжнародна економіка».

У 2019 р. закінчив Державний вищий навчальний заклад «Донбаський державний педагогічний університет» за спеціальністю Середня освіта (Мова і література (англійська)), здобув ступінь вищої освіти - магістр.

З вересня 2018 року працює над темою дисертаційного дослідження, яка була затверджена Вченою радою ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (протокол № 5 від 20 грудня 2018 р.)

З 2018 року був зарахований аспірантом до кафедри педагогіки і методики технологічної та професійної освіти ДВНЗ «Донбаського державного педагогічного університету».

Основні положення дисертаційної праці відображено в 13 публікаціях автора, (10 одноосібних), зокрема: 4 статті у фахових наукових виданнях України з педагогіки, включених до наукометричних баз; 1 стаття у зарубіжному науковому періодичному виданні з педагогіки; 1 навчально-методичний посібник; 1 розділ в колективній монографії; 6 публікацій в інших виданнях та матеріалах конференцій.

2. Виконання освітньо-наукової програми.

Здобувачем *Ябуровим М. В.* повністю виконано індивідуальний навчальний план відповідно до освітньо-наукової програми аспірантури Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет» за наступними дисциплінами: «Філософія науки та методологія дослідження» (180 годин, 6 кредитів), «Англійська мова наукового та професійного спрямування» (240 годин, 8 кредитів), «Сучасні технології дослідження» (180 годин, 6 кредитів), «Теорія і методика професійної освіти» (150 годин, 5 кредитів), «Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті» (150 годин, 5 кредитів), «Педагогічні технології в професійній освіті» (5 кредитів / 150 годин), «Теорія і практика формування змісту професійної освіти» (5 кредитів / 150 годин), «Стратегічний менеджмент в освіті» (150 годин, 5 кредитів), «Компетентнісний підхід у сучасній освіті» (150 годин, 5 кредитів), «Практика (асистентська)» (300 годин, 10 кредитів), що повністю відповідає Національній рамці кваліфікацій та вимог Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 № 216 (зі змінами).

Здобувачем *Ябуровим М. В.* здобуто глибинні знання зі спеціальності (240 кредитів ЄКТС): пройдено цикли загальної та професійної підготовки, набуто практичних навичок у професійній (аналітичній, викладацькій, науково-дослідницькій, консультативній, комунікативній, організаційно-методичній, виховній) діяльності, умінь вирішувати актуальні проблеми сьогодення в педагогічній науці.

Ябуров М. В. проявив себе наполегливим, відповідальним науковцем, своєчасно виконував всі розділи індивідуального навчального плану, відвідував лекції та семінарські заняття, які проводили науково-педагогічні працівники кафедри.

Здобувач Ябуров М. В. оволодів загальнонауковими (філософськими) компетентностями, спрямованими на формування системного наукового

світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору (20 кредитів ЄКТС).

Під час виконання освітньо-наукової програми аспірантури здобувач Ябуров М. В. набув універсальних навичок дослідника (180 кредитів ЄКТС), зокрема усної та письмової презентації результатів власного наукового дослідження українською мовою, застосування сучасних інформаційних технологій у науковій діяльності, організації та проведення навчальних занять, управління науковими проектами та складення пропозицій щодо фінансування наукових досліджень, реєстрації прав інтелектуальної власності. Ябуровом М. В. здобуто мовних компетентностей, достатніх для представлення та обговорення результатів своєї наукової роботи іноземною мовою (*англійською або іншою відповідно до специфіки спеціальності*) в усній та письмовій формі, а також для повного розуміння іншомовних наукових текстів з відповідної спеціальності (8 кредитів ЄКТС). Здобувачем Ябуровом М. В. здобуто необхідні теоретичні знання, уміння, навички та інші компетентності, достатні для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та дослідницько-інноваційної діяльності. *Ябуров М. В.* оволодів методологією наукової та педагогічної діяльності, а також провела власне наукове дослідження, результати якого мають новизну, теоретичне та практичне значення.

3. Виконання індивідуального плану наукової роботи (наукова складова освітньо-наукової програми).

Індивідуальний план наукової роботи здобувача *Ябурова М. В.* був затверджений рішенням Вченої ради університету від 11.10.18 р., протокол №3. Науковий керівник: Гаврілова Людмила Гаврилівна, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та практики початкової освіти. Термін виконання роботи: *2018 – 2022 роки*.

Здобувач *Ябуров М. В.* своєчасно виконував всі розділи індивідуального плану наукової роботи в установлені терміни. Своєчасність та повнота виконання індивідуального плану аспіранта підтверджена результатами піврічної проміжної, підсумкової (річної) та заключної атестації. Відповідально ставився до поставлених завдань. Зокрема, своєчасно і в повному обсязі провів усі види досліджень із застосуванням сучасних методів.

4. Актуальність дисертації.

Здобувачем *Ябуровим М. В.* сумісно із науковим керівником за результатами проведеного пошуку та аналізу наукової літератури в обсязі 295 джерел (наукові статті, посібники, підручники, тези доповідей конференцій, інтернет-джерела та ін.) визначено актуальність проблеми формування іншомовної компетентності майбутніх економістів, оскільки на сьогодні сучасні процеси соціально-економічної інтеграції та глобалізації породжують принципово нові вимоги до рівня володіння іноземною мовою фахівцями з вищою освітою, особливо це стосується спеціальностей професійної підготовки, що активно включаються у процеси соціальної взаємодії та економічного співробітництва на міжнетічному, міжкультурному та міждержавному рівні. Відповідно, виникає нагальна необхідність

модернізації структури та змісту підготовки фахівців відповідного рівня, що були б конкурентоспроможними на глобальному ринку праці та мали змогу ефективно відстоювати економічні інтереси та просувати соціальні та громадянські цінності нашої держави в сучасному світі. Як наслідок, для ефективної підготовки майбутніх фахівців немовного профілю у вітчизняному виші вже зараз на перший план починає виходити питання формування та розвитку іншомовної компетентності.

В цьому випадку майбутні економісти як фахівці з економіки, фінансів, обліку та оподаткування, фактично фінансово-економічної системи держави в цілому не можуть залишатися осторонь сучасних тенденцій іншомовної освіти фахівців немовного профілю. Навпаки, саме на них має бути зосереджена увага сучасних науковців, що займаються проблемами іншомовної компетентності. На підставі визначеної актуальності було сформульовано мету, завдання та методи дослідження.

5. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри теорії і практики технологічної та професійної освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (м. Слов'янськ), зокрема в межах науково-дослідницької теми «Інноваційні технології в технологічній освіті» (номер державної реєстрації – РК0115U003307), а також кафедри теорії і практики початкової освіти в межах комплексної теми дослідження «Професіоналізм педагога: теоретичні і методичні аспекти» (номер державної реєстрації – 0115U003313).

Тему затверджено на засіданні Вченої ради Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет» (протокол № 5 від 20 грудня 2018 р.)

6. Наукові положення, розроблені особисто здобувачем, та їх новизна.

Здобувачем *Ябуровим М. В.:*

уперше розроблено: педагогічну технологію формування іншомовної компетентності майбутніх економістів як сукупність дій і чітко визначену послідовність реалізації форм і методів навчання іноземної мови (mobile learning, TED-talks, дебатів, тренінгів) в умовах неформальної освіти; *уточнено та розширено уявлення про:* зміст поняття «іншомовна компетентність майбутніх економістів», яке тлумачиться як систематизована та впорядкована сукупність знань, умінь, навичок, практичного досвіду, що сприяють успішному використанню іноземної мови майбутніми фахівцями економічного профілю як в процесі розв'язання складних спеціалізованих задач та практичних проблем під час професійної діяльності у сфері обліку, аудиту та оподаткування або в процесі професійного навчання, так і з метою подальшої неперервної самоосвіти, професійного та особистісного саморозвитку та різностороннього самовдосконалення тощо; структуру іншомовної компетентності майбутніх економістів у єдності когнітивно-інформаційного, мотиваційно-ціннісного, рефлексивно-регулятивного та діяльнісно-поведінкового компонентів; особливості застосування засобів неформальної освіти у закладах вищої освіти з метою формування іншомовної

компетентності майбутніх економістів; *дістала подальшого розвитку*: система знань про засоби формування іншомовної компетентності майбутніх економістів.

Практичне значення отриманих результатів визначено вдосконаленням змісту професійної підготовки майбутніх економістів, зокрема розробленням навчально-методичного забезпечення, до якого увійшли: матеріали для проведення дебатів «Brainstorming Ideas with Debates»; рекомендації та вправи для формування навичок презентації з допомогою TED-talks; дидактичний навчальний ресурс з вивчення англійської мови для студентів-економістів з рівнем мови А2-В1 на основі конструктора SkillzRun; матеріали для проведення тренінгів під час організації літніх шкіл для майбутніх економістів; навчально-методичний посібник «Педагогічна технологія формування іншомовної компетентності майбутніх економістів засобами неформальної освіти».

7. Нові науково обґрунтовані теоретичні та / або експериментальні результати проведених здобувачем досліджень, що мають істотне значення для певної галузі знань та підтверджуються документами, які засвідчують проведення таких досліджень.

Теоретичне та практичне значення результатів дослідження *Ябурова М. В. підтверджено* експериментальною перевіркою ефективності впровадження педагогічну технологію формування іншомовної компетентності майбутніх економістів, яка проводилась з 2019 по 2021 рік на базі Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет» (довідка № 68-21-533 від 16.08.2021 року), ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (довідка №1/1311 від 04.11.2021 року), Західноукраїнський національний університет (м. Тернопіль) ((довідка №01-1079 від 09.09.2021р.).

8. Ступінь обґрунтованості та достовірності положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації. Апробація результатів дисертації.

Основні положення і результати дослідження доповідалися й отримали позитивну оцінку на засіданнях, теоретичних і методичних семінарах кафедри теорії і практики початкової освіти та кафедри педагогіки і методики технологічної та професійної освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»; на науково-практичних конференціях, форумах, круглих столах, семінарах різного рівня: *Міжнародних* – II Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Професіоналізм педагога в умовах освітніх інновацій» (Слов'янськ, 2018), III Міжнародна науково-практична інтернет-конференція (Слов'янськ, 2019); *Всеукраїнських* – Всеукраїнська науково-практична конференція студентів і молодих учених «Перспективні напрями сучасної науки і освіти» (Слов'янськ, 2019, 2020), VII Всеукраїнська науково-практична конференція молодих науковців «Інформаційні технології-2020» (IT-2020) (Київ, 2020), Всеукраїнська науково-практична конференція «Перспективні напрями сучасної науки та освіти» (Слов'янськ, 2021).

9. Повнота опублікування результатів дисертації, кількість наукових публікацій та конкретний особистий внесок здобувача до всіх наукових публікацій, опублікованих зі співавторами та зарахованих за темою дисертації.

Основні положення дисертаційної праці відображено в 13 публікаціях автора (10 одноосібних), зокрема: 4 статті у фахових наукових виданнях України з педагогіки, включених до наукометричних баз; 1 стаття у зарубіжному науковому періодичному виданні з педагогіки; 1 навчально-методичний посібник; 1 розділ в колективній монографії; 6 публікацій в інших виданнях та матеріалах конференцій.

Одержані автором результати є самостійним внеском у розроблення моделі та педагогічних умов формування іншомовної компетентності майбутніх економістів в умовах неформальної освіти. Ідеї, що належать співавторам публікацій, не використовувались у матеріалах дисертації. У працях, опублікованих у співавторстві, автору належить: теоретичне обґрунтування специфіки мобільного навчання (Ябуров М. В., Гаврілова Л. Г. Використання засобів мобільного навчання у формуванні англomовної компетентності майбутніх економістів. *Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології*. 2019. № 3(87). С. 14–27), структурування поняття іншомовної компетентності фахівця немовного профілю (Ябуров М. В., Ябурова О. В. Іншомовна компетентність у структурі професіоналізму фахівця немовного профілю. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2021. Вип. 76. Т 3. С. 190–194. DOI: <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2021.76-3.34>); розроблення навчально-методичного забезпечення міжкультурної комунікації українських та іноземних студентів [Ябуров М. В., Ябурова О. В. Теорія і методика соціально-педагогічного забезпечення міжкультурної комунікації українських та іноземних студентів в умовах освітніх інновацій. *Професіоналізм педагога в умовах освітніх інновацій* : монографія / за заг. ред. Л. Г. Гаврілової. Hameln, Germany : InterGING. 2018. С 259–267], проектування та теоретичне обґрунтування педагогічної технології формування іншомовної компетентності майбутніх економістів засобами неформальної освіти [Ябуров М.В., Ябурова О. В. Педагогічна технологія формування іншомовної компетентності майбутніх економістів засобами неформальної освіти: навчально-методичний посібник з курсу «Іноземна мова (англ.) за професійним спрямуванням» для спеціальності 071 Облік та оподаткування. Слов'янськ: Видавництво Б. І. Моторіна, 2021. 85 с.]

Особистий внесок здобувача в одержання наукових результатів, що виносяться на захист.

В дисертації на основі ґрунтовного аналізу вітчизняного й зарубіжного досвіду в галузі професійної освіти, врахування принципів компетентнісного підходу як ключової освітньої парадигми сьогодення, концептуальних вимог цифровізації освіти запропоновано шляхи формування іншомовної компетентності майбутніх економістів в умовах неформальної освіти.

Спеціальність, якій відповідає дисертація: дисертація повністю відповідає паспорту спеціальності 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями).

10. Єдність змісту роботи, оцінка мови та стилю дисертації.

Матеріали дисертації викладено послідовно у формально-логічний спосіб з дотриманням наукового стилю викладення.

11. Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності (академічного плагиату, самоплагиату, фабрикації, фальсифікації). Під час виконання дисертації здобувач дотримувався принципів академічної доброчесності, за результатами перевірки та аналізу матеріалів дисертації не було виявлено ознак академічного плагиату, самоплагиату, фабрикації, фальсифікації.

12. Відповідність дисертації вимогам «Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії» (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 167) (зі змінами) та Вимогами до оформлення дисертації, затвердженими наказом МОН України від 12.01.2017 р. № 40.

Дисертація здобувача Ябурова М. В. за темою «Формування іншомовної компетентності майбутніх економістів в умовах неформальної освіти» за спеціальністю 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями) повністю відповідає вимогам пунктів 9-18 «Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії» (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 167) (зі змінами) та Вимогами до оформлення дисертації, затвердженими наказом МОН України від 12.01.2017 р. № 40, та може бути представлена до проведення попередньої експертизи.

У процесі обговорення **ВИСТУПИЛИ:**

Офіційний рецензент Набока О.Г., доктор педагогічних наук, професор, перший проректор із науково-педагогічної роботи ДДПУ: Актуальність дослідження М. Ябурова не викликає сумнівів, оскільки сучасні процеси соціально-економічної інтеграції та глобалізації висувають принципово нові вимоги до рівня володіння іноземною мовою фахівцями з вищою освітою, особливо це стосується спеціалістів, що активно включаються у процеси соціальної взаємодії та економічного співробітництва на міжетнічному, міжкультурному та міждержавному рівні. Відповідно, виникає нагальна необхідність модернізації структури та змісту підготовки фахівців відповідного рівня, що були б конкурентоспроможними на глобальному ринку праці та мали змогу ефективно відстоювати економічні інтереси та просувати соціальні та громадянські цінності нашої держави в сучасному світі. Як наслідок, для ефективної підготовки майбутніх фахівців немовного профілю у вітчизняному ЗВО вже зараз на перший план починає виходити питання формування та розвитку іншомовної компетентності.

Привертає увагу, що поняття «іншомовна компетентність майбутніх економістів» розтлумачено в контексті неформальної освіти як систематизована та впорядкована сукупність знань, умінь, навичок,

практичного досвіду, що сприяють успішному використанню іноземної мови майбутнім економістом як в процесі розв'язання складних спеціалізованих задач та практичних проблем під час професійної діяльності у сфері обліку, аудиту та оподаткування або в процесі професійного навчання, так і з метою подальшої неперервної самоосвіти, професійного та особистісного саморозвитку та різностороннього самовдосконалення тощо.

Відзначимо практичне значення дослідження, що визначено вдосконаленням змісту професійної підготовки майбутніх економістів у закладах вищої освіти, передусім впровадженням педагогічних технологій формування їхньої іншомовної компетентності; розробленням навчально-методичного забезпечення для організації та проведення заходів неформальної освіти (дебатів, TED-конференцій, літніх шкіл, засобів мобільного навчання), що ввійшло до змісту навчально-методичного посібника «Педагогічні технології неформальної освіти у формуванні іншомовної компетентності майбутніх економістів».

Позитивно оцінюючи дисертацію Ябурова Максима В'ячеславовича, у порядку наукової дискусії, вважаємо за потрібне зупинитися на певних положеннях та висловити деякі зауваження і побажання:

1. У роботі не знайшов достатнього висвітлення об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх економістів у закладах вищої освіти. У окремих підрозділах дослідження розкриті окремі аспекти іншомовної підготовки майбутніх економістів.

2. Визначення предмета дослідження як «педагогічні технології формування іншомовної компетентності майбутніх економістів в умовах неформальної освіти» ставить під сумнів наукову новизну дослідження, адже згадані технології не віднайдені автором, а вже використовуються у мовній підготовці фахівців. Натомість, ми вважаємо, що суттєвим авторським доробком є формування власної педагогічної технології формування іншомовної компетентності майбутніх економістів, яка містить в т.ч. і запропоновані методики навчання мови.

3. Вважаємо, що автор занадто глибоко занурився у питання генези іншомовної компетентності фахівців різних галузей (пп.1.2, пп.1.3), водночас недостатнього обґрунтування набули компоненти іншомовної компетентності майбутніх економістів (1.3).

4. Заслуговує на схвалення розроблена автором критеріальна база дослідження, підбір діагностувальних методик, оброблення результатів експерименту методами математичної статистики. Водночас, не знайшов свого достатнього відображення формувальний педагогічний експеримент, що має особливо значення для дисертацій такого спрямування.

5. Має місце диспропорція підрозділів за обсягом, порушення логіки викладення за змістом, помилки стилістичного та орфографічного характеру.

Дисертаційна робота Ябурова Максима В'ячеславовича на тему «Формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх економістів в умовах неформальної освіти» відповідає вимогам, що висувають до такого виду наукових робіт, і може бути рекомендована до захисту за умови виправлення вказаних зауважень.

Офіційний рецензент Бескорса О.С., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і практики початкової освіти ДДПУ: Актуальність дисертаційної роботи. Хотілося б наголосити, що тема, порушена Максимом В'ячеславовичем, є дуже актуальною в сучасних умовах розвитку суспільства. Інтеграція України в світове суспільство, а відтак і розширення політичних, економічних і культурних зв'язків зумовлюють необхідність вивчення іноземних мов фахівцями різних спеціальностей. У свою чергу це висуває нові вимоги до закладів освіти мають щодо забезпечення належних умов для формування в майбутніх економістів іншомовної компетентності як базису ефективної професійної комунікації, від якої залежить успіх співпраці з іноземними партнерами. На позитивну оцінку заслуговує поєднання дослідником педагогічних технологій (дебатних, тренінгових, TED-технологій) у певний комплекс, що дозволяє успішно вирішити досліджувану проблему.

Усе вище викладене свідчить про актуальність обраної теми дисертаційної роботи. Результати наукового пошуку уможливили виявлення суперечностей в існуючих підходах до розв'язання проблеми формування іншомовної компетентності майбутніх економістів в умовах неформальної освіти, що підтвердило актуальність і доцільність обраного напрямку роботи.

Дисертацію виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри теорії і практики початкової освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» у межах комплексної теми дослідження «Професіоналізм педагога: теоретичні і методичні аспекти» (номер державної реєстрації – 0115U003313), а також кафедри теорії і практики технологічної та професійної освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (м. Слов'янськ), зокрема в межах науково-дослідницької теми «Інноваційні технології в технологічній освіті» (номер державної реєстрації – РК0115U003307). Тему дисертаційної роботи затверджено на засіданні Вченої ради Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет» (протокол № 5 від 20 грудня 2018 р.).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Аналіз наукового апарату дисертації дає підстави стверджувати, що дисертантом логічно обґрунтовано та визначено об'єкт, предмет, мету та завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи М. В. Ябурова є теоретичне обґрунтування та експериментальна перевірка ефективності педагогічної технології формування іншомовної компетентності майбутніх економістів в умовах неформальної освітньої діяльності.

Обґрунтованість і достовірність отриманих результатів і висновків наукового дослідження обумовлені теоретико-експериментальними позиціями, застосуванням комплексу взаємодоповнюючих методів наукового пошуку (теоретичних, емпіричних, статистичних). Для реалізації завдань дослідження, автором опрацьовано 297 наукових джерел, зокрема 42 іноземними мовами. Не викликає сумніву чітка структура дисертації, що складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Розділи дисертації є логічно завершеними, взаємопов'язаними,

містять висновки, в яких узагальнено основні положення та наукові результати змістового наповнення кожного розділу.

На особливу увагу заслуговують основні аспекти наукової новизни, зокрема слід відмітити той факт, що автором уточнено сутність дефініції «іншомовна компетентність майбутніх економістів» та теоретично обґрунтовано структуру досліджуваного педагогічного явища, що складається з когнітивно-інформаційного, мотиваційно-ціннісного, рефлексивно-регулятивного та діяльнісно-поведінкового компонентів, виокремлено й деталізовано основні критерії, показники і рівні його сформованості. Крім того, дуже важливим аспектом новизни дослідження є те, що дисертантом на основі аналізу теоретичних положень та наукових доробок із проблеми іншомовної підготовки майбутніх економістів в умовах неформальної освіти теоретично обґрунтовано авторську педагогічну технологію формування іншомовної компетентності майбутніх економістів.

Не викликає сумніву практичне значення дослідження, яке на нашу думку, полягає передусім у розроблені навчально-методичного забезпечення, до якого ввійшли: матеріали для проведення дебатів «Brainstorming Ideas with Debates»; рекомендації та вправи для формування навичок презентації з допомогою TED-talks; дидактичний навчальний ресурс з вивчення англійської мови для студентів-економістів з рівнем мови А2-В1 на основі конструктора SkillzRun; матеріали для проведення тренінгів під час організації літніх шкіл для майбутніх економістів; навчально-методичний посібник «Педагогічна технологія формування іншомовної компетентності майбутніх економістів засобами неформальної освіти».

Основні положення й результати дослідження проходили апробацію на 2 міжнародних і 4 всеукраїнських науково-практичних конференціях, а також є відображеними в 13 наукових публікаціях. Серед них: 4 статті в наукових фахових виданнях України (2 статті – у співавторстві); 1 стаття в зарубіжному періодичному виданні; 1 – навчально-методичний посібник; 5 – у збірниках Міжнародних та Всеукраїнських конференцій.

Тому можна стверджувати, що дисертація є цілісною, послідовною, оригінальною науковою працею, наукова новизна і практичне значення якої не викликає жодних сумнівів.

Дискусійні положення. Загалом позитивно дисертаційну роботу Максима В'ячеславовича, вважаємо за доцільне висловити окремі побажання:

1. На початку проведення дефінітивного аналізу поняття «іншомовна комунікативна компетентність» дисертант обґрунтував власну позицію щодо вживання понять «компетентність» та «компетенція», надавши перевагу поняттю «компетентність», що є загальноприйнятим на рівні нормативних документів. Однак, надалі в тесті дисертації наявним є вживання обох понять як синонімічних.

2. Дискусійним є також введення до змісту іншомовної комунікативної компетентності мовленнєвої та комунікативної компетентностей, як окремих складових, оскільки сучасні педагоги вважають ці поняття синонімічними, доцільно надати уточнене розуміння цих понять у світлі проведеного дослідження.

3. Вважаємо доцільним представити певну частину теоретичного матеріалу у вигляді інфографіки, наприклад компонентний склад основного поняття, технології та етапи їхнього впровадження, що полегшило б сприймання наукового тексту, виразило його цілісність.

4. Робота тільки виграла б, якби автор, характеризуючи показники сформованості іншомовної комунікативної компетентності, адаптував дескриптори, представлені в офіційних документах, як-от: Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти, видані Відділом мовної політики Ради Європи.

5. Підрозділ 2.1, присвячений аналізу педагогічних технологій, на нашу думку, раціонально було б розмістити в першому розділі дисертаційної роботи, що дало б ознак завершеності частині теоретичного дослідження.

Висновок. Висловлені зауваження істотно не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи Ябурова Максима В'ячеславовича на тему «Формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх економістів в умовах неформальної освіти», яка є завершеним, самостійно виконаним дослідженням. За змістом, науковою новизною і практичною значущістю робота відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог щодо оформлення дисертації» (zareestrovano в Міністерстві юстиції України 03 лютого 2017 року за № 155/30023), а також відповідає вимогам пунктів 9-18 «Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії» (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 167) (зі змінами), та може бути рекомендована до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

Доктор педагогічних наук, доцент Гончар Л.В.: Хочу погодитись з промовами які лунали. Я, як завідувача кафедри обліку та аудиту, хочу сказати, що тема дуже актуальна ще тому, що наші студенти повинні для вступу у магістратуру здати ЗНО з англійської мови і як показують статистичні дані все менше і менше студентів вступає до нашої магістратури бо вони не можуть здати іспит. Тому, для нас це влучне питання. Опрацювання, що зроблені теоретично дозволять покращити іншомовні компетенції. Хочу також зазначити, що наші індивідуальні плани мають достатню кількість годин. Але, мабуть, цього недостатньо, можливо саме через неформальну освіту студенти будуть більш зацікавлені. Роботу підтримую та рекомендую до подання у разову спеціалізовану вчену раду для захисту.

Доктор педагогічних наук, професор Хижняк І.А.: Шановні колеги! Хочу сказати, що дуже позитивним є те, що тема роботи впливає з діяльності дисертанта. Це надзвичайно позитивна риса і ще більш позитивним є те, що вона є актуальною для сучасної науки, адже мовленнєва компетентність є дуже великою проблемою в закладах вищої освіти як і неформальна освіта, яка не дуже активно розвивається і зберігає ті форми що є усталеними з радянських часів. Дослідження Максима В'ячеславовича є одним з шляхів розвитку іншомовної компетентності. Дисертант бере дуже сучасні технології.

Але є певні дискусивні зауваження. Я не зовсім розумію визначення компетентності як сукупності. Ви використовуєте у науковій новизні застосування педагогічних технологій в умовах неформальної освіти у закладі вищої освіти. Неформальна освіта є неформальною, а заклад вищої освіти – це все ж таки формальна освіта. Безперечно, робота виконана на високому рівні. Я буду її підтримувати.

Доктор педагогічних наук, професор Стешенко В.В.: Шановні колеги! Ми тут зібрались не лише щоб похвалити але і знайти певні нюанси. Вважаємо, що Вам потрібно було в якості предмета дослідження взяти систему педагогічних технологій. Також вважаємо, що необхідно дати власне тлумачення поняття педагогічних технологій. Інше зауваження складається в тому, що суперечність установлюється на соціальному рівні, науковому рівні та практичному рівні. Ваша суперечність між сучасним змістом та дидактичними методами є не досить зрозумілою. Третю і четверту суперечності варто було поєднати в одну соціальну суперечність. Але в цілому, роботу можна подавати на захист.

Доктор педагогічних наук, доцент Воронова Н.С.: Шановні колеги, хотіла звернути увагу на практичну складову роботи! Зокрема, на практичне забезпечення, організацію та проведення засобів неформальної освіти. Про це вже багато казали, але знову хочу наголосити, що дисертант використовує технології як розвиток презентаційних вмінь, що важливо не тільки для здобувачів економічної спеціальності, але і для всіх здобувачів без винятку. Використовуються дебатні технології та тренінгові технології. Також хочу звернути увагу на креативні ідеї які виникли в тандемі наукового керівника та дисертанта. Це зокрема те, що планується додати посилання на мобільний додаток. Я підтримую роботу, бо вона містить наукову новизну і має прикладну значущість.

Доктор педагогічних наук, професор Омельченко С.О.: Так, дійсно робота є актуальною! Тому що економічний вектор нашої держави спрямований на Європу, а перша умова цього є знання іноземної мови. Саме знання іноземної мови вирішує всі економічні стосунки та розвиток підприємств. Я підтримую рецензентів, що дійсно саме педагогічні технології повинні бути виокремлені та виділені в структурно-логічну схему. Це і буде Вашою новизною. Загалом, результати проведеного дослідження засвідчують ефективність розв'язання поставлених завдань. Оскільки науковий рівень дисертації відповідає вимогам щодо дисертацій зі спеціальності 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями), вона може рекомендуватися до представлення та захисту у разовій спеціалізованій вченій раді.

Ябуров М.В. висловив подяку рецензентам та виступаючим за уважне, критичне й принципове ставлення до дисертаційної роботи, за позитивну оцінку її наукової праці й запевнила, що пропозиції колег будуть ретельно проаналізовані і враховані під час доопрацювання дисертації.

Відбулося відкрите голосування по дисертаційній роботі.

На основі обговорення дисертаційної роботи Ябурова М.В. кафедра теорії і практики технологічної та професійної освіти та кафедра теорії і практики початкової освіти ДДПУ дійшли такого висновку.

ВИСНОВОК

фахового семінару спільного засідання кафедри теорії і практики технологічної та професійної освіти та кафедри теорії і практики початкової освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» про дисертаційну роботу **Ябурова Максима В'ячеславовича «Формування іншомовної компетентності майбутніх економістів в умовах неформальної освіти»**, подану до попередньої експертизи на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 015 – професійна освіта (за спеціальностями)

Дисертаційна робота **Ябурова Максима В'ячеславовича «Формування іншомовної компетентності майбутніх економістів в умовах неформальної освіти»** виконана на високому теоретичному та практичному рівні, має значний внесок в теорію та практику професійної освіти, є самостійним і завершеним дослідженням актуальної наукової проблеми, має цілісний характер, відповідає вимогам «Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії» (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 року № 167) (зі змінами) та Вимогами до оформлення дисертації, затвердженими наказом МОН України від 12.01.2017 р. № 40.

Дисертацію виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри теорії і практики технологічної та професійної освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (м. Слов'янськ), зокрема в межах науково-дослідницької теми «Інноваційні технології в технологічній освіті» (номер державної реєстрації – РК0115U003307), а також кафедри теорії і практики початкової освіти в межах комплексної теми дослідження «Професіоналізм педагога: теоретичні і методичні аспекти» (номер державної реєстрації – 0115U003313).

Актуальність дослідження. Сучасні процеси соціально-економічної інтеграції та глобалізації висувають принципово нові вимоги до рівня володіння іноземною мовою фахівцями з вищою освітою, особливо це стосується спеціальностей професійної підготовки, що активно включаються у процеси соціальної взаємодії та економічного співробітництва на міжетнічному, міжкультурному та міждержавному рівні. Відповідно, виникає нагальна необхідність модернізації структури та змісту підготовки фахівців відповідного рівня, що були б конкурентоспроможними на глобальному ринку праці та мали змогу ефективно відстоювати економічні інтереси та просувати соціальні та громадянські цінності нашої держави в сучасному світі. Як наслідок, для ефективної підготовки майбутніх фахівців немовного профілю у вітчизняному виші вже зараз на перший план починає виходити питання формування та розвитку іншомовної компетентності.

В цьому випадку майбутні економісти як фахівці з економіки, фінансів, обліку та оподаткування, фактично фінансово-економічної системи держави в цілому не можуть залишатися осторонь сучасних тенденцій іншомовної освіти фахівців немовного профілю. Навпаки, саме на них має бути зосереджена увага сучасних науковців, що займаються проблемами іншомовної компетентності.

Разом з тим у процесі більш поглибленого розгляду цих питань виявлено низку суперечностей, зокрема, між:

- вимогами галузевих освітніх стандартів підготовки майбутніх економістів щодо володіння іноземною мовою та реаліями їхньої професійної іншомовної підготовки;

- сучасним змістом іншомовної компетентності майбутнього фахівця немовного профілю та традиційними дидактичними методами, які для цього використовуються;

- доцільністю, гнучкістю та зручністю використання технологій неформальної іншомовної освіти й відсутністю нормативної бази для їх використання в умовах вітчизняного ЗВО державної або комунальної форми власності;

- стрімкими процесами інформатизації та цифровізації освітнього процесу, залученням до професійної підготовки фахівців засобів електронного, мобільного, дистанційного навчання й відсутністю методичного забезпечення цих процесів у вивченні іноземних мов майбутніми економістами.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що: *уперше розроблено педагогічну технологію формування іншомовної компетентності майбутніх економістів як сукупність дій і чітко визначену послідовність реалізації форм і методів навчання іноземної мови (mobile learning, TED-talks, дебатів, тренінгів) в умовах неформальної освіти;*

- *уточнено та розширено уявлення про: зміст поняття «іншомовна компетентність майбутніх економістів», яке тлумачиться як систематизована та впорядкована сукупність знань, умінь, навичок, практичного досвіду, що сприяють успішному використанню іноземної мови майбутніми фахівцями економічного профілю і в процесі розв'язання складних спеціалізованих завдань та практичних проблем під час професійної діяльності у сфері обліку, аудиту та оподаткування або в процесі професійного навчання, і з метою подальшої неперервної самоосвіти, професійного та особистісного саморозвитку та різнобічного самовдосконалення тощо; структуру іншомовної компетентності майбутніх економістів у єдності когнітивно-інформаційного, мотиваційно-ціннісного, рефлексивно-регулятивного та діяльнісно-поведінкового компонентів; особливості застосування засобів неформальної освіти в закладах вищої освіти з метою формування іншомовної компетентності майбутніх економістів;*

- *дістала подальшого розвитку система знань про засоби формування іншомовної компетентності майбутніх економістів.*

Практичне значення отриманих результатів визначено вдосконаленням змісту професійної підготовки майбутніх економістів,

зокрема розробленням навчально-методичного забезпечення, до якого ввійшли: матеріали для проведення дебатів «Brainstorming Ideas with Debates»; рекомендації та вправи для формування навичок презентації з допомогою TED-talks; дидактичний навчальний ресурс з вивчення англійської мови для студентів-економістів з рівнем мови А2-В1 на основі конструктора SkillzRun; матеріали для проведення тренінгів під час організації літніх шкіл для майбутніх економістів; навчально-методичний посібник «Педагогічна технологія формування іншомовної компетентності майбутніх економістів засобами неформальної освіти».

Результати дослідження впроваджено в освітній процес таких закладів вищої освіти: ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (довідка № 68-21-533 від 16.08.2021 р.), ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка (довідка №1/1311 від 04.11.2021 року), Західноукраїнського національного університету (м. Тернопіль) (довідка №01-1079 від 09.09.2021 року).

Особистий внесок здобувача. Одержані автором результати є самостійним внеском у розроблення проблеми формування іншомовної компетентності майбутніх економістів в умовах неформальної освіти. Ідеї, що належать співавторам публікацій, не використовувались у матеріалах дисертації. У працях, опублікованих у співавторстві, автору належить: теоретичне обґрунтування специфіки мобільного навчання, структурування поняття іншомовної компетентності фахівця немовного профілю, розроблення навчально-методичного забезпечення міжкультурної комунікації українських та іноземних студентів, проектування та теоретичне обґрунтування педагогічної технології формування іншомовної компетентності майбутніх економістів засобами неформальної освіти.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дослідження доповідалися й отримали позитивну оцінку на засіданнях, теоретичних і методичних семінарах кафедри теорії і практики початкової освіти, кафедри теорії і практики технологічної та професійної освіти ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»; на науково-практичних конференціях, форумах, круглих столах, семінарах різного рівня: *Міжнародних* – II Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Професіоналізм педагога в умовах освітніх інновацій» (Слов'янськ, ДВНЗ «ДДПУ», 2018), III Міжнародна науково-практична інтернет-конференція (Слов'янськ, ДВНЗ «ДДПУ», 2019); *Всеукраїнських* – Всеукраїнська науково-практична конференція студентів і молодих учених «Перспективні напрямки сучасної науки і освіти» (Слов'янськ, 2019), Всеукраїнська науково-практична конференція «Перспективні напрями сучасної науки та освіти» (Слов'янськ, 19-20 травня 2020), VII Всеукраїнська науково-практична конференція молодих науковців «Інформаційні технології-2020» (ІТ-2020) (Київ, 2020), Всеукраїнська науково-практична конференція «Перспективні напрями сучасної науки та освіти» (м. Слов'янськ, 2021).

Основні результати дисертаційного дослідження відображено в публікаціях:

1. Ябуров М. В. Участь у Ted-конференціях як чинник формування професійної компетентності майбутніх економістів. *Професіоналізм педагога : теоретичні й методичні аспекти*. 2018. № 8(2). С. 72–75. DOI: [https://doi.org/10.31865/2414-9292.8\(2\).2018.153792](https://doi.org/10.31865/2414-9292.8(2).2018.153792).
2. Ябуров М. В., Гаврілова Л. Г. Використання засобів мобільного навчання у формуванні англомовної компетентності майбутніх економістів. *Педагогічні науки : теорія, історія, інноваційні технології*. 2019. № 3(87). С. 14–27.
3. Ябуров М. В. Сучасний стан сформованості іншомовної компетентності майбутніх економістів у вітчизняній системі вищої освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. Вип. 35, Т. 6. С. 299–305. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/35-6-45>.
4. Ябуров М. В., Ябурова О. В. Іншомовна компетентність у структурі професіоналізму фахівця немовного профілю. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2021. Вип. 76. Т. 3. С. 190–194. DOI: <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2021.76-3.34>.
5. Ябуров М. В. Неформальна освіта та структурно-змістові особливості її усвідомлення сучасним українським студентством. *KELM*. 2020. № 5(33). С. 46–50. DOI: <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.5.4.8>.
6. Ябуров М. В., Ябурова О. В. Теорія і методика соціально-педагогічного забезпечення міжкультурної комунікації українських та іноземних студентів в умовах освітніх інновацій. *Професіоналізм педагога в умовах освітніх інновацій* : монографія / за заг. ред. Л. Г. Гаврілової. Hameln, Germany : InterGING. 2019. С. 259–267. URL: <https://dwherold.de/onewebmedia/MonographHavriloVAFinalLight.pdf>
7. Ябуров М. В. Вплив Ted-конференцій на формування професійної компетентності майбутніх економістів. *Професіоналізм педагога в умовах освітніх інновацій* : матеріали II Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Слов'янськ, 4–5 жовтня 2018 р. / Відповід. ред. О. Хващевська. Слов'янськ : Видавництво «Папірус», 2018. С. 236–238.
8. Ябуров М. В. Засоби неформальної освіти у професійній підготовці майбутніх економістів-міжнародників. *Професіоналізм педагога в умовах освітніх інновацій* : матеріали III Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Слов'янськ, 26–27 вересня 2019 р. / відповід. ред. О. Хващевська. Слов'янськ : Видавництво «Папірус», 2019. С. 278–280.
9. Ябуров М. В. Ted-Talks as the Means of Improving Presentation Skills of Economists. *Професіоналізм педагога в умовах освітніх інновацій* : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., м. Слов'янськ, 07 – 08 жовтня 2020 р. / відп. ред. О. Хващевська. Слов'янськ : Папірус, 2020. С. 213–215.
10. Ябуров М. В. Influence of Ted Talks on Presentation of Economists. *Інформаційні технології-2020* : VII Всеукр. наук.-практ. конф. молодих науковців. Київ, 2020. С. 86–88.
11. Ябуров М. В. TED-talks як чинник поліпшення презентаційних навичок економістів. *Перспективні напрями сучасної науки та освіти* : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Слов'янськ, 19–20 травня 2020 р. Слов'янськ : «Папірус», 2020. С. 150–152.

12. Ябуров М. В. Організаційно-методичні особливості становлення вітчизняної неформальної освіти. *Перспективні напрямки сучасної науки та освіти*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Слов'янськ, 19–20 травня 2021 р. / відп. ред. О. Хващевська. Слов'янськ : Видавництво «Папірус», 2021. С. 226–229.

13. Ябуров М.В., Ябунова О. В. Педагогічна технологія формування іншомовної компетентності майбутніх економістів засобами неформальної освіти: навчально-методичний посібник з курсу «Іноземна мова (англ.) за професійним спрямуванням» для спеціальності 071 Облік та оподаткування. Слов'янськ: Видавництво Б. І. Маторіна, 2021. 85 с.

УХВАЛИЛИ:

Учасники фахового семінару спільного засідання кафедри теорії і практики технологічної та професійної освіти та кафедри теорії і практики початкової освіти Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет» рекомендують дисертаційну роботу **Ябунова Максима В'ячеславовича «Формування іншомовної компетентності майбутніх економістів в умовах неформальної освіти»**, подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями) до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді відповідного профілю.

Результати голосування: «за» – 17, «проти» – немає, «утримались» – немає. Рішення прийнято одногolosно.

Рецензент:

доктор педагогічних наук, професор,
перший проректор із науково-педагогічної роботи ДДПУ *Набока* О.Г. Набока

Рецензент:

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії і практики початкової освіти *Бескорса* О.С. Бескорса

Головуючий на засіданні:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри теорії і практики
технологічної та професійної освіти *Бондаренко* В.І. Бондаренко

Секретар засідання:

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри теорії і практики
технологічної та професійної освіти *Вовк* Н.В. Вовк

Підписи д.п.н. проф. Набоки О.Г., к.п.н., доц. Бескорсої О.С., д.п.н., проф. Бондаренко В.І. та к.п.н., доц. Н.В. Вовк – засвідчую:

Начальник відділу кадрів *Сілін*

Є. С. Сілін